

Kathedralen bouwen

Met visie sneller en harder werken aan
's-Hertogenbosch

Verkiezingsprogramma 2022-2026

Overzicht

Voorwoord	03
Een betaalbare en passende woning voor iedereen	04
Kansengelijkheid begint bij een kansrijke start	07
Tijd voor klimaatactie als kans voor ondernemerschap	10
Cultuur en economie: lange adem en focus	13
De gezondste leefomgeving van Europa	16
De stad waar iedereen vrij en zichzelf kan zijn	19
De financiën op orde	22
Colofon	24

Voorwoord

Het is goed wonen, werken en leven in 's-Hertogenbosch. We prijken bovenaan allerlei lijstjes maar nog lang niet iedereen ervaart dit zo of profiteert daar in gelijke mate van. Kansen op de arbeidsmarkt worden nog te veel bepaald door de wijk of buurt waar je bent opgegroeid. Door oplopende huizenprijzen worden huizen voor starters steeds meer onbereikbaar. En waar de Dommel en de Aa op het laagste punt bij elkaar komen, is een stevige klimaataanpak pure noodzaak.

Daarom is een groot nieuw plan voor de komende jaren nodig. Met huizen die betaalbaar zijn voor onze verpleegkundigen, leraren, politieagenten, techneuten en studenten. Ook op plekken die vergeten lijken. Geen functie meer hadden. Die kant van 's-Hertogenbosch willen we weer tot leven wekken. Bruisend, van en voor iedereen, met allure en ambitie. Wij kunnen dit, want dat hebben we als 's-Hertogenbosch al sinds de stichting van de stad al laten zien. Vestingwerken, de mooiste kathedraal van het land maar ook de bolwoningen, het Paleiskwartier en de Haverleij. Allemaal oplossingen die niet standaard zijn, voor de eeuwigheid gebouwd worden en voor ons eigenlijk normaal.

We mopperen soms best wel. Maar waarom eigenlijk? Als we samen onze schouders onder zetten zijn we vaak toonaangevend. Zoals we dat hebben gedaan met de Bossche Zomer. Daar kwamen alle partijen samen. Ondernemers, inwoners en gemeente. Omdat we ons samen sterk maakten kwam het er. En het werd een succes.

's-Hertogenbosch moet vooruit. Met al het moois dat we al hebben moeten we nieuwe plekken bouwen waar mensen in alle kleuren en stelletjes in alle samenstellingen samen kunnen zijn. Waar duizenden nieuwe Bosschenaren de liefde voor onze stad kunnen laten groeien. Waar ze wonen, werken, leren, sporten en heel veel plezier maken. Waar onze kinderen hun kinderen, en nog vele generaties na hen op terugkijken en er met evenveel ontzag naar kijken zoals wij dat nu doen naar onze Oude Sint-Jan.

In dit verkiezingsprogramma is een tomeloze ambitie de rode draad. Waarbij we verder kijken dan een periode van vier jaar. Hierbij hoort dat we stad dŭrven zijn met gelijke kansen voor iedereen, een stevige klimaataanpak en passende woning voor iedereen als centrale thema's.

Aan die toekomst moeten wij bouwen. En daar beginnen we vandaag mee. Want de kracht van onze stad is tevens onze grootste valkuil. Ons succes kan zelfgenoegzaam maken. Dus hebben we raadsleden met visie en lef nodig. De kandidaten van D66 hebben dat lef en die visie. Ze zijn gek op deze stad. Zien de mogelijkheden. Dat hebben ze de afgelopen jaren laten zien. Als bestuurders met respect voor het verleden maar met een visie op de toekomst.

Stem daarom D66 de komende gemeenteraadverkiezingen. Maak D66 daarom weer groot! Daar is jouw stem keihard voor nodig. Want bij iedere verkiezing staan alle tellers weer op 0. En elke stem stelt. Ook die van jou. Vandaag begint de toekomst die wij graag voor jou bouwen. Bouw jij mee met D66?

Alvast bedankt voor je vertrouwen.

Mike van der Geld
Lijsttrekker

Een betaalbare en passende woning voor iedereen

Een betaalbare en passende woning voor iedereen

We hebben te maken met een woningcrisis. De prijzen van woningen rijzen de pan uit en met name starters komen nauwelijks aan bod op de woningmarkt. Ook in 's-Hertogenbosch is er een groot tekort aan betaalbare woningen. De oplossing hiervoor is niet simpel. Er moet meer gebeuren dan alléén maar meer bouwen. Als gemeente hebben we veel invloed op het bouwtempo en op welke type woningen er gebouwd gaan worden. Grote uitdagingen dus. We willen in hoog tempo bouwen en dat duurzaam doen. Uiteraard sparen we ons groen en buitengebied zoveel mogelijk.

Wat D66 betreft leggen we de komende periode extra nadruk op het realiseren van woningen in het sociale segment en het middensegment. Deze inwoners, met starters in het bijzonder, zitten het meest klem. We willen daarnaast blijven bouwen volgens de Bossche mix. Dat wil zeggen: geen monotone wijken maar buurten met allerlei verschillende woningtypen.

We sluiten aanvullende onorthodoxe maatregelen niet uit en willen die vaker gaan toepassen. Denk aan de zelfbewoningsplicht en een antispeculatiebeding bij nieuwbouw. Een woning is er immers om in te wonen. Daarnaast willen we maatregelen treffen om huishoudens die 'te groot' wonen verleiden te verhuizen op basis van vrijwilligheid.

Van thuis naar vrienden, voorzieningen en werk. Verkeersveiligheid en een goede bereikbaarheid zijn erg belangrijk. We hebben oog voor het groeiend aantal gezonde en duurzame vervoersvormen en deelmobiliteit. Het liefst zien we dat vervoer in 's-Hertogenbosch zoveel mogelijk met de fiets gebeurt. Fietsen is immers gezond en duurzaam. Tegelijkertijd doen we de auto niet in de ban. We laten iedereen vrij om een passend vervoersmiddel te kiezen.

De schaarste aan ruimte vraagt om een andere blik op de openbare ruimte. De ruimte voor bijvoorbeeld parkeren is in hoogstedelijk gebied (met voorzieningen in de buurt en waar de ruimte schaars is) beperkter dan in gebieden waar het rustiger en meer ruimte is. We zien in de toekomst dat het stedelijke gebied, met name de binnenstad, autoluwer wordt. De ruimte die we winnen met het verminderen van parkeerplaatsen op straat kunnen we benutten voor meer groen, fietsparkeerplekken, bredere trottoirs en voor verblijfsruimte om te recreëren.

De duurzame en gezonde keuzes willen wij zoveel mogelijk stimuleren. Veilige fietspaden, snelfietspaden, een uitgebreide laadinfrastructuur en het verder stimuleren van het openbaar vervoer en deelmobiliteit zijn daarbij essentieel. Mobiliteitshubs, waarbij verschillende vormen van vervoer samenkomen, spelen daarbij een grote rol. Deze hubs maken de stad beter bereikbaar en verspreiden de drukte die zich nu nog rondom station 's-Hertogenbosch concentreert.

De oude Diezebrug is nu nog een barrière voor fietsers en voetgangers en een figuurlijke snelweg voor auto's. Het belemmert bovendien het zicht van de binnenstad op de Stadsdelta en andersom. We willen bovendien 'de overkant' (Orthenpoort-Zuid) van de Tramkade veel meer betrekken en zijn dan ook voorstander van een vernieuwde Diezebrug. Door een nieuwe brug aan te leggen komt er ook ruimte voor nieuwe woningen beschikbaar.

De komende jaren gaan we van 's-Hertogenbosch nog meer een stad maken, met name in de Spoorzone. Een groot deel van de woningbouwopgave zal hier gerealiseerd moeten worden. Daarvoor moeten we onder andere de hoogte in. Hierbij gaan we spaarzaam om met onze ruimte. We zetten in op vergroening en het tegengaan van het woningtekort. Wat D66 betreft focussen we in de Spoorzone voornamelijk op de gebieden de Bossche Stadsdelta en het EKP-terrein en kijken we verder richting Rietvelden, West en Ertveldplas. Het voordeel van deze locaties is dat ze voorzien in (extra) centrumfuncties en bestaande functies versterken. Ze liggen dicht bij vervoersknooppunten zoals een station en vergroten daarmee de kans dat andere overheden zoals de provincie, het rijk of de Europese Unie (EU) ons steunen in deze ambitie. Andere belangrijke woningbouwlocaties voor de komende jaren zijn het voormalige Weener XL-terrein, De Meerendonk en station Oost en omgeving.

Daarom willen we:

- dat iedereen die dat wil in de gemeente 's-Hertogenbosch een passende woning kan vinden;
- tot en met 2030 ten minste 15.000 woningen bouwen (ten opzichte van de ambitie van 10.000 woningen in de Woonvisie);
- bestaande woningen verduurzamen en prestatieafspraken met de woningcorporaties aanscherpen waarbij met name het tempo omhoog moet. We willen hierbij de energie index (een indicatie van de energieprestatie van een woning) van 0 in 2050 al in 2040 realiseren;
- de doorstroom op de woningmarkt bevorderen door het extra bouwen van woningen in de middenhuur en de goedkope koop;
- zorgen dat meer geschikte woonvormen worden gebouwd in wijken die aantrekkelijk zijn voor mensen die ouder worden en lokaal willen doorverhuizen;
- een zelfbewoningsplicht voor nieuw te bouwen woningen;
- werk maken van en investeren in een toonaangevend 's-Hertogenbosch Centraal Station waar ontmoeting centraal staat zodat dit station een van de belangrijkste knooppunten van Nederland blijft. Dit is cruciaal voor ons vestigingsklimaat en voor de leefbaarheid;
- een station Maaspoort inclusief woningbouw realiseren;
- meer verdichting in de stad, in nabijheid van ov-knooppunten;
- de woonkernen enkel op de bestaande uitleglocaties in Rosmalen (Groote Wielen), Vinkel (Vinkelse Slagen) en Nuland (Pelgrimsche Hoeve) uitbreiden;
- rommelige winkelstrips aanpakken door herstructurering of transformatie naar wonen;
- meer ruimte voor CPO-projecten (collectief particulier opdrachtgeverschap) in onze gemeente, zodat inwoners gezamenlijk hun woningen kunnen bouwen;
- een hogere woningbouwambitie in de Spoorzone. Wij willen bestaande plannen zoveel mogelijk versnellen en naar voren halen – vooral de realisatie van de Bossche Stadsdelta – en zo snel mogelijk nieuwe locaties aanwijzen;
- blijven voldoen aan onze taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Integratie vindt het best plaats door te wonen tussen medebewoners en niet door jarenlang te blijven wachten in een AZC. D66 past voor een wij-zij-discussie als het gaat om het verdelen van de schaarste aan woningen. Problemen rond de volkshuisvesting moeten niet worden uitgespeeld en afgewenteld op de meest kwetsbaren (nieuwe Nederlander of niet) maar worden aangepakt door de overheid;
- dat 's-Hertogenbosch een aantrekkelijke stad voor studenten blijft. Daarvoor is een woning tijdens studententijd essentieel. De komende jaren moeten er 1.000 studentenwoningen bijgebouwd worden;
- verbetering van de bereikbaarheid van dorpen en wijken met openbaar vervoer, fiets en deelmobiliteit;
- dat bij het ontwerpen van nieuwe (ruimtelijke) plannen de mensen centraal worden gesteld die afhankelijk zijn van hulpmiddelen. Alle stoepen, wijken en voorzieningen dienen voor iedereen toegankelijk te zijn en de gemeente dient altijd te handelen in lijn met het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap;
- voldoende fietsparkeerplaatsen in wijken en daarmee een nog verdere verbetering van de recent ingevoerde parkeernorm voor fietsen.

Kansengelijkheid begint bij een kansrijke start

Kansengelijkheid begint bij een kansrijke start

Goed onderwijs is de basis voor een vrije, gelukkige samenleving waarin iedereen tot zijn recht kan komen. We zorgen ervoor dat kinderen in gelijke mate van onderwijs kunnen profiteren. Scholen spelen een belangrijke rol in het leven van onze kinderen, hun ouders, studenten en leraren. Ook spelen scholen een belangrijke rol in wijken en als het gaat om leefbaarheid. Een goede en passende opleiding geeft je de vrijheid om je dromen na te jagen en je talenten ten volle te benutten. De vrijheid om je eigen plek te vinden in de maatschappij. Maar ook de vrijheid om je eigen toekomst vorm te kunnen geven. Goed onderwijs en onderzoek zijn de sleutel voor een sterke, duurzame en wendbare economie die vandaag en morgen welvaart en welzijn biedt.

Gelijke kansen voor iedereen is de rode draad door dit verkiezingsprogramma. En dit begint al bij de voorschoolse educatie, waar kinderen samen opgroeien en er op jonge leeftijd oog is voor de ontwikkeling. Gelijke kansen voor iedereen door het aanbieden van een rijke schooldag voor elk kind. Maar ook door brede middelbare scholen met brede brugklassen binnen de gemeente te verbinden, waardoor laatbloeiers tot hun recht kunnen komen en een soepele overgang tussen verschillende onderwijsvormen makkelijker wordt.

Werken aan gelijke kansen beperkt zich niet tot school alleen. Ieder kind een gelijke kans geven is een opdracht voor ons allemaal. De verbinding tussen de thuissituatie, de omgeving en de school – en daarmee de samenwerking tussen gemeente, het onderwijs en maatschappelijke organisaties – is dan ook belangrijk. Gelijke kansen voor iedereen creëren we door jongeren persoonlijk te begeleiden bij het vinden van een passende opleiding of werk. We bestrijden laaggeletterdheid en laaggecijferdheid voor al onze inwoners.

In deze snel veranderende wereld speelt ook digitalisering een grote rol. Digitalisering is een middel om kansengelijkheid te bevorderen, laagdrempeligheid te waarborgen en toegankelijkheid te bevorderen. We willen dat iedereen toegang heeft tot digitale leermiddelen (zoals een laptop) en toegang heeft tot internet, ongeacht de financiële situatie. Het is niet alleen belangrijk dat leerlingen digitale vaardigheden ontwikkelen, maar ook dat zij een kritische houding leren aan te nemen ten opzichte van technologie.

Uiteraard dient een leeromgeving veilig te zijn. D66 ziet hier ook een rol voor de gemeente om die veiligheid te bevorderen. Iedereen moet zich veilig voelen op school en volledig zichzelf kunnen zijn.

De gemeente kan een rol spelen in het verruimen van het aantal studieplekken buitenshuis en buiten scholen. Deze studieplekken kunnen flexibel zijn en op locaties waar je ze niet verwacht, maar waar wel ruimte is. Deze studieplekken helpen om studievertraging, bijvoorbeeld door slechte thuisomstandigheden, te beperken en helpen studenten de stad te leren ontdekken.

Daarom willen we:

- een rijke schooldag voor ieder kind, waardoor alle kinderen kennismaken met sport, cultuur, muziek, natuur en huiswerkbegeleiding;
- actief beleid om ieder kind onderwijs te bieden en om verzuim en voortijdig schoolverlaten tegen te gaan;
- hulp voor een kind zo dicht mogelijk rond school organiseren. We willen sterke en korte lijnen tussen onderwijs en jeugdhulpverlening. En het is zaak om alert te zijn op verzuim, dit kan een belangrijk signaal zijn;
- dat alle kinderen zoveel mogelijk samen naar school gaan. Een school is immers een afspiegeling van de samenleving;
- onderwijsachterstanden verminderen. Scholen met veel leerlingen met ontwikkelachterstanden vragen bijzondere ondersteuning. We zetten het Onderwijskansenfonds onverminderd voort en plussen het budget hiervoor op;
- lente- en/of zomerscholen helpen om de drempels zo laag mogelijk te maken en houden;
- schoolpleinen en schooldaken vergroenen en zoveel mogelijk klimaatadaptief maken;
- schoolgebouwen verduurzamen met respect voor ieders (financiële) verantwoordelijkheid;
- dat het binnenklimaat op scholen in orde is;
- scholen helpen bij de aanvraag van (Europese) subsidie voor schoolfruit en groenten;
- de verkeersveiligheid rondom scholen waar nodig verbeteren;

- samenwerking en verbinding tussen onderwijs en bedrijfsleven verder verbeteren;
- voldoende stageplekken;
- dat de Jheronimus Academy of Data Science (JADS) zich verder ontwikkelt zodat het universitaire onderwijs in onze stad breder wordt;
- laaggeletterdheid, laaggecijferdheid en beperkte digitale vaardigheden (bij volwassenen) blijven aanpakken.

Tijd voor klimaatactie als kans voor ondernemerschap

Tijd voor klimaatactie als kans voor ondernemerschap

De aarde warmt steeds sneller op. Nederland behoort nog altijd tot de slechtst presterende landen in Europa als het gaat om duurzame energie. De verandering van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare bronnen is hard nodig. Hoewel er de afgelopen jaren stappen zijn gezet, mogen we niet verslappen en is een lange adem nodig. De effecten van klimaatverandering merken we nu al, met onder meer onvoorspelbare hevige regenbuien en periodes van extreme droogte tot gevolg. Hoe langer we wachten hoe extremer deze negatieve gevolgen worden. Want de wetenschap vertelt ons: de gevolgen draaien we niet meer terug.

De mensen die het hardst getroffen worden door klimaatverandering zijn de mensen die de klappen hiervan het minst goed kunnen opvangen. Een voortvarende energietransitie is daarmee een rechtvaardige energietransitie. Tempo is dus cruciaal en 's-Hertogenbosch als centrumstad moet hierin zijn verantwoordelijkheid nemen.

De energietransitie biedt ook veel kansen. Zon op dak is vaak aantrekkelijk voor de portemonnee en energiebesparing maakt onze economie efficiënter. De energietransitie creëert de komende jaren duizenden banen, van installateur tot ICT'er. Het is dan ook noodzakelijk om mensen via ons arbeidsmarktbeleid zo goed mogelijk naar deze banen te leiden.

We focussen de komende jaren op duurzame energieopwekking en energiebesparing. Op de korte termijn is actie noodzakelijk en kiezen wij dus voor duurzame bronnen die nu mogelijk zijn: zonnepanelen en windmolens. Hierbij houden we zorgvuldig rekening met het landschap. Voor de langere termijn staan wij open voor innovaties, maar we blijven niet afwachten. We kunnen ons niet te snel rijk rekenen of de verduurzaming uitstellen.

Wat D66 betreft neemt de gemeente deel in energieprojecten en komen de lusten van deze projecten bij inwoners terecht. De tijd van kleine beetjes en stapjes is voorbij. Er zijn grote stappen nodig door de overheid samen met bedrijven en bewoners.

Uiteraard hoort bij klimaatactie ook het vergroenen van onze gemeente. We hebben nu al te maken met weer dat onvoorspelbaarder wordt door klimaatverandering. Met bijvoorbeeld hevige regenval en extreme hitte als gevolg. Het extra aanplanten van groen en het creëren van meer ruimte voor water helpen de negatieve effecten hiervan te dempen ('klimaatadaptatie'). Vergroening helpt bovendien het tij van een afnemende biodiversiteit te keren. Deze acties dragen bij aan de gezondheid van onze inwoners en toekomstige generaties.

Daarom willen we:

- een grotere klimaatambitie door het einddoel van 2050 te versnellen naar 2040. Dit betekent 100% reductie van fossiele brandstoffen (zoals kolen en gas) in 2040. Vanuit de gemeente is meer geld, capaciteit en prioriteit nodig voor de energietransitie;
- inzetten op realistische bronnen van duurzame energie voor de korte en middellange termijn. Voor de lange termijn houden we rekening met innovatie;
- een energietransitie waar iedereen aan mee kan doen. Lusten en lasten moeten eerlijk gedeeld worden, waarbij energieprojecten minimaal uit 50% lokaal eigendom moeten bestaan;
- de voorkeur geven aan zon op dak, daarna incurante stukken op land en pas op de laatste plaats open landschappen. Met alleen zon op dak gaan we het niet redden om voldoende duurzame (zonne)energie op te wekken;
- dat er de komende jaren extra accent op energiebesparing komt te liggen in een energiebesparingsagenda;
- de plannen van de Duurzame Polder realiseren met daarbij een (kosten)efficiënte mix tussen zon en wind waarbij ook slim wordt gekeken naar ruimtegebruik. In deze polder willen we de landbouw van de toekomst realiseren met ruimte voor de natuur;
- tot 2025 3.000 laadpalen realiseren. In de afgelopen bestuursperiode zijn 2.000 elektrische laadpalen gerealiseerd. Omdat naar verwachting in 2025 elektrische auto's goedkoper zijn geworden dan fossiele auto's, is een hogere ambitie nodig;

- samen met het onderwijs, bedrijven en maatschappelijke instellingen werk maken van vergroening, energie, circulariteit en duurzame mobiliteit;
- meer (financiële) ondersteuning bieden aan enthousiaste bewoners die aan de slag willen met het verduurzamen van hun wijk of buurt;
- de komende periode een Circulaire Agenda realiseren, waarin concrete doelstellingen komen te staan om de gemeente 's-Hertogenbosch circulair te maken en materialen meer te hergebruiken. We zetten hier ook steviger in op onze opdrachtgeversrol in de openbare ruimte;
- dat 's-Hertogenbosch samen met de andere Brabantse steden actief blijft lobbyen om voor Europese fondsen in aanmerking te komen. De Europese Unie gaat de komende jaren verder werk maken om Europa te verduurzamen. Daarbij kunnen we leren van goede duurzame ervaringen die elders in Europa zijn opgedaan;
- naast proefbuurten (woonwijken) voor aardgasvrij ook minimaal één proefterrein (bedrijventerrein) aanwijzen waar we aan de slag gaan met het aardgasvrij maken en verduurzamen van bedrijventerrein(en);
- dat de Bossche binnenstad niet langer alleen een plek is waar het water van Brabant samenvloeit maar waar kansen gegrepen worden voor aquathermie, klimaatadaptatie en aantrekkelijke stedelijke vernieuwing. Met de Binnendieze als inspiratiebron voor onze Spoorzone en met aansluiting op Europese programma's en financiering.

Cultuur en economie: lange adem en focus

Cultuur en economie: lange adem en focus

De afgelopen jaren hebben we belangrijke beloftes ingelost door de stad eigentijdser en aantrekkelijker te maken. Maar 's-Hertogenbosch is niet af. Het succes van de Bossche Zomer willen we verder uitbouwen en hierbij betrekken we onze ondernemers. Dit betekent allereerst dat we meer ruimte geven aan ondernemerschap en succesvolle evenementenorganisatoren. Om dit te doen willen we de regel- en met name de verantwoordingsdruk onder de loep nemen en waar mogelijk inperken.

's-Hertogenbosch heeft cultuur in het DNA zitten. We noemen onszelf dan ook niet voor niets Cultuurstad van het Zuiden. Of het nu gaat om de Oeteldonkse clubkes, professionele en brede verenigingen, ambitieuze musea of toonaangevende festivals. Ook deze positie als cultuurstad koesteren we en willen we uitbouwen. Cultuur is ons fundament. Dat betekent dat we scherpe keuzes moeten blijven maken.

Cultuur is niet gratis. Wij willen cultuur toegankelijk voor iedereen laten zijn en daarom is een bijdrage van de overheid nodig. Bij een gezond economisch vestigingsklimaat hoort immers een sterke culturele sector. Daarom investeren we de komende jaren in toegankelijke kunst en cultuur.

Het succes van de Tramkade koesteren we. De unieke identiteit in dit gebied houden we vast en breiden we uit. De komende jaren bieden we meer ruimte aan cultuur, sport en innovatieve bedrijvigheid in dit gebied. Daarom zal dit gebied veranderen met als voorwaarde dat de positieve energie die hier rondwaart extra kracht wordt bijgezet.

Ondernemerschap en innovatie houden onze gemeente toekomstbestendig. Voldoende werkgelegenheid is een belangrijke randvoorwaarde voor een stad om te kunnen excelleren. De studenten en scholieren van vandaag zijn de ruggengraat van de toekomst. Het is goed dat het onderwijsveld, ondernemers en de overheid elkaar vinden. Enkel samen kunnen we aan een economisch sterke gemeente werken.

Binnen onze gemeenten hebben we meerdere bedrijventerreinen. Het aantal bedrijfslocaties wordt steeds schaarser. We bieden ruimte aan ondernemerschap en sparen ons groene buitengebied zoveel mogelijk. Daarom willen wij dat er ook op industrie- en bedrijventerreinen kritisch gekeken wordt naar inbreiding, net als bij woningbouw. Ook willen we industrie- en bedrijventerreinen drastisch vergroenen; dit zijn immers plekken waar de gevoelstemperatuur tientallen graden hoger kan liggen dan in een natuurgebied. Dat is slecht voor de gezondheid én voor de arbeidsproductiviteit.

Daarom willen we:

- een verduurzaming van de Bossche economie, zodat deze ook in de toekomst sterk blijft;
- meerjarig economisch beleid met een focus op de sectoren data en voeding;
- een passende match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt;
- een actieplan aanpak kansenongelijkheid arbeidsmarkt, waarin ook aandacht is voor een leven lang leren en om- en bijscholing;
- het Bossche Investeringsfonds (BIF) continueren als revolverend fonds;
- bedrijventerreinen gefaseerd herstructureren en de profilering van kantoorlocaties tegen het licht houden;
- ondernemers de ruimte geven om te ondernemen. Dat betekent enerzijds heldere regels en kaders stellen en anderzijds ook handelen vanuit vertrouwen;
- samenwerkingsverbanden tussen overheid, onderwijs en werkgevers verder verstevigen en initiëren;
- concrete instrumenten ontwikkelen die een leven lang leren mogelijk maken en die mensen helpen bij bijscholing, omscholing en van-werk-naar-werksituaties. We kijken hierbij expliciet naar Talentcampus Oss of House of Skills in Amsterdam als voorbeelden;

- extra inzetten op innovatie(ve) bedrijven in de Bossche economie. Dit betekent, naast het stimuleren van startups (denk aan Jamfabriek en Grasso), ook de actieve acquisitie van grote bedrijven c.q. hoofdvestigingen;
- een adviserende innovatie- en technologiewerkgroep instellen ter bevordering van het innovatieve ondernemersklimaat in 's-Hertogenbosch, het bevorderen van de verbinding tussen student en werkplek, het stimuleren van onderzoek met en naar data en het algeheel bevorderen van de toepassing van innovatie in en door de gemeente 's-Hertogenbosch;
- het enorme succes van de Bossche Zomer behouden en uitbouwen. Daar is een structurele bijdrage vanuit de gemeente voor nodig;
- ruimte geven aan evenementen zodat er ruimte blijft bestaan voor ondernemerschap en nieuwe initiatieven;
- gaan voor een bruisend nachtleven in onze stad met onder andere pilots met 24 uursopeningstijden in de horeca en een inclusief en veilig uitgaansleven (voor o.a. vrouwen, mensen met een migratieachtergrond of beperking en de LHBTIQ+-gemeenschap);
- binnen de culturele sector experimenteren met financiële participaties van inwoners en bedrijven voor meer betrokkenheid, eigenaarschap en slagkracht voor de sector en kruisbestuiving met het bedrijfsleven;
- samen met de culturele sector en Den Bosch Partners (citymarketingorganisatie) het profiel van 's-Hertogenbosch als Cultuurstad van het Zuiden verder aanscherpen;
- investeren in een toekomstbestendig onderkomen van Huis73 in de huidige panden aan de Hinthamerstraat en daarmee een laagdrempelige voorziening in het centrum creëren die volop werk maakt van kansengelijkheid;
- de (inter)nationale ambitie van het Noordbrabants Museum en het Design Museum ondersteunen. Dit betekent het faciliteren van de komst van de internationale kunstcollectie naar het Noordbrabants Museum en toewerken naar een ambitieuze en aantrekkelijke nieuwe huisvesting voor het Design Museum, passend bij een nieuwe toekomstvisie;
- meer nieuwe locaties aanwijzen voor placemaking, waarbij ontwikkelaar en gebruiker samenwerken bij het vormgeven van de ruimte, zoals op onder meer de Tramkade gebeurt. Hiervoor moet structureel budget komen om nieuwe locaties aan te kunnen wijzen voor placemaking. Deze locaties kunnen zo door makers in tijdelijkheid tot wasdom gebracht worden;
- uiterlijk in 2025 starten met de gebiedsontwikkeling Stadsdelta (Kop van 't Zand en Orthenpoort-Zuid, waar o.a. de huidige Tramkade ligt). We verdubbelen het aantal vierkante meters vloeroppervlakte voor cultuur in de toekomstige Stadsdelta zodat dit gebied een culturele hotspot blijft;
- meer plekken voor cultuurmakers realiseren door het ter beschikking stellen van leegstaand gemeentelijk vastgoed en door samenwerking met het bedrijfsleven;
- minder regel- en verantwoordingsdruk richting de gemeente door kritisch te kijken naar de veelheid van prestatieafspraken, jaarverslagen et cetera.

De gezondste leefomgeving van Europa

De gezondste leefomgeving van Europa

Door de coronacrisis zijn we ons bewuster geworden van onze gezondheid en onze kwetsbaarheden. We zijn het groen in onze directe omgeving nog meer gaan waarderen door de rondjes die we nog meer zijn gaan wandelen. De komende jaren willen we dat onze buitenruimte meer uitnodigt tot bewegen en recreëren. Daarom moet er snel een visie op recreatie komen en worden uitgevoerd. Hiermee willen we belangrijke gebieden beter met elkaar verbinden. Dan is het voor fietsers en wandelaars aantrekkelijker om hier te verblijven.

Voor een gezonder 's-Hertogenbosch zetten we in op het verkleinen van gezondheidsverschillen en vijf extra gezonde levensjaren in 2030. Gezonde levensjaren zijn, simpel gezegd, het aantal levensjaren in goede gezondheid. Deze extra jaren 'winnen' we door bewegen en gezonde voeding veel meer te stimuleren. Daarnaast is ook mentaal en sociaal actief blijven van groot belang. We vinden het belangrijk dat iedere inwoner zoveel mogelijk de eigen regie houdt over hun leven en dat ze hun kwaliteiten en talenten kunnen blijven inzetten voor zichzelf en de maatschappij.

Om ervoor te zorgen dat de ouderen nu en in de toekomst zo lang mogelijk gezond zijn zorgen we voor een kwalitatief hoogwaardige derde levensfase. Wij willen ook werken aan een groene leefomgeving die uitnodigt tot bewegen maar ook wateroverlast en hittestress tegengaat. Meer groen is tegelijkertijd goed om de biodiversiteitscrisis te bestrijden. Denk hierbij aan pocket parken of tiny forests maar, ook aan het grootschaliger vergroenen door het Westerpark echt het park van West te maken en te verbinden tot aan het groen van het Schutskamppark.

Om ook de lucht schoner te krijgen voeren we het Schone Lucht Akkoord (SLA) uit. Hiermee bereiken we in 2030 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016. We zetten daarbij in op flinke elektrificatie van ons (openbaar) vervoer. Maar denk daarbij ook aan de aanleg van evenementenstroom om dieselaggregaten tegen te gaan.

We stimuleren duurzame en schone vervoersmiddelen. Meer bewegen is immers gezond, dus we blijven inzetten op goede fiets- en wandelvoorzieningen. Er blijft ruimte voor de auto, maar we stimuleren het elektrisch rijden door fors in te blijven zetten op een dekkende publieke laadinfrastructuur. Daar waar de openbare ruimte letterlijk schaars is, neemt de auto relatief veel ruimte in beslag en zorgt deze voor veel overlast. De brede binnenstad is zo'n hotspot. We willen de brede binnenstad daarom de komende jaren verder autoluw maken om zo meer ruimte te creëren voor groen en ontmoeting. Uitgangspunt blijft dat bewoners in de omgeving kunnen parkeren en bezoekers dat doen aan de randen van de binnenstad.

Daarom willen we:

- de meest leefbare stad van Europa worden. Naast woningbouw is vergroening nodig in de bestaande stad, de wijken en de dorpen. Daarom trekken we de natuur nog meer de stad in en versterken we de natuur in ons buitengebied;
- de binnenstad autoluw maken door versneld de 30 km-binnenstadsring te voltooien, de historische binnenstad autoluw in te richten en straatparkeerplaatsen om te zetten in groen en ontmoetingsruimte. Parkeren maken we voor bewoners mogelijk in de bestaande parkeergarages. Verder zetten we in de brede binnenstad in op deelmobiliteit, emissievrij openbaar vervoer en de fiets;
- dat bezoekers enkel nog kunnen parkeren op transferia en parkeergarages buiten de historische binnenstad. Dan ontstaat er ruimte om het bovendeck van parkeergarage Wolvenhoek in zijn geheel ter beschikking te stellen voor meer groen en recreatie;
- slimme en schone bevoorrading van de historische binnenstad verder stimuleren;
- de komende bestuursperiode 20 hectare bos extra aanplanten. Dit doen we op plekken die niet concurreren met woningbouw- of energieambities of door slimme combinaties te maken;
- van het Westerpark écht 'Central Park' voor West maken door een groene long te creëren van het Westerpark tot het Schutskamppark;
- bebouwd gebied vergroenen, te beginnen met de meest versteende wijken. Daarom willen we in de komende bestuursperiode alle schoolpleinen groen hebben en in iedere wijk minimaal één tiny forest;

- bewoners stimuleren om groene tuinen aan te leggen en het verharde oppervlak rondom huis te beperken;
- bewoners en bedrijven actief betrekken bij het onderhoud van de openbare ruimte. Onder meer door het adopteren van groen in de openbare ruimte en door bewoners in hun eigen wijk plekken te laten aandragen waar extra groen en bomen worden aangeplant;
- waterbewuste maatregelen nemen, zoals het opvangen van hemelwater in de openbare ruimte. We stimuleren bewoners om regenwater af te koppelen van het riool en dit op een andere manier van af te voeren. We breiden de huidige subsidieregelingen daarvoor uit;
- het uitbreiden van het netwerk van kranen en drinkfontein in de gemeente 's-Hertogenbosch ter bevordering van de consumptie van water en daarmee een gezondere leefstijl;
- blijven investeren in het Zuid-Willemspark en het stadstracé daarvan richting de buitengebieden verder uitbreiden;
- een goede balans tussen gezondheid en landbouw. Daarom willen we de huidige pachtgronden (deels) ter beschikking stellen voor stadslandbouw;
- de combinatie tussen natuur en spelen voor kinderen in de wijken en dorpen versterken door meer natuurlijke speelplekken aan te leggen. Er is sowieso een krap budget voor speelplekken voor kinderen, terwijl buitenspelen gestimuleerd moet worden. Daarom willen we het budget hiervoor verhogen;
- investeren in de openbare ruimte om met name de noodzakelijke vervangingen die door tekorten te vaak worden uitgesteld te versnellen;
- bestaande graspercelen of maïsvelden omvormen naar natuur. In 2040 realiseren we hiermee minimaal 100 hectare natuur;
- een Bossche preventieagenda waarin we extra investeren in het voorkomen van zorgvragen en inzetten op extra gezonde levensjaren. In dit geval gaan kosten voor de baten uit, maar is voorkomen altijd beter dan genezen;
- door heel Nederland is er een forse toename van onder meer eenzaamheid, depressieve gevoelens, seksueel geweld en zelfdoding onder allerlei soorten groepen jongeren. Daarom verdienen jonge mensen in onze gemeente ook extra aandacht als het gaat om hun mentale gezondheid en de toegang tot mentale zorg;
- een liberaal en verantwoord gereguleerd drugsbeleid met een eigen verantwoordelijkheid voor de gebruiker. Zeker bij drugs die bij verantwoord gebruik geen of beperkt schadelijke gevolgen hebben voor de gezondheid. Hier hoort, net zoals bij alcohol, echter wel goede voorlichting bij, als ook de mogelijkheid om bepaalde drugs te testen, met bijzondere aandacht voor het toenemende gebruik en gevaar van lachgas;
- bij hulpvragen van inwoners dat er primair gehandeld wordt vanuit vertrouwen. We zijn daarin sociaal en zakelijk;
- de coulance en menselijke maat rondom de participatiewet in 's-Hertogenbosch behouden. Daarmee mogen mensen met een uitkering tot 1.200 euro aan giften ontvangen en brengen we mensen niet verder in de problemen door onnodig hard in te grijpen bij onbedoelde overtredingen. Fraude hoort uiteraard blijvend aangepakt te worden;
- regeldruk bij zorgverleners verminderen. Zij zijn de zorgprofessionals en hebben onnodig vaak te maken met een grote verantwoordingsdruk. Als gemeente moeten we samen met instellingen gaan bekijken hoe we deze regeldruk voor professionals kunnen terugdringen;
- een verscherpte aanpak van zogenaamde 'zorgcowboys'. Geld voor de zorg is voor zorgbehoevenden bedoeld. Dit willen we voornamelijk bereiken door scherper te gaan normeren en het beter mogelijk te maken te kunnen ingrijpen;
- het Sociaal en Zorgfonds behouden ten behoeve van vernieuwingen in zorg- en welzijnsbeleid en zoveel mogelijk op peil houden. Vernieuwing en verandering in de zorg hebben tijd nodig en abrupte bewegingen pakken zelden goed uit. Om rust te bewaren behouden we de financiële remweg om zo te kunnen blijven vernieuwen, ook bij financiële tegenvallers;
- sport in de openbare ruimte stimuleren, op verschillende manieren passend bij de behoefte in de buurt. We starten in de wijken waar dat het hardste nodig is;
- 's-Hertogenbosch in het nieuwe Vliertkwartier een (top)sportcomplex bieden dat tot de beste gerekend kan worden van wat Nederland op dit moment bezit, zoals dat ook bij opening in 1951 het geval was;
- investeren in vitale sportverenigingen door de realisatie van (betere) sportparken. Dit kan door verschillende verenigingen bij elkaar te brengen op basis van vrijwilligheid op één locatie, met behoud van identiteit maar door het delen van voorzieningen.

De stad waar iedereen vrij en zichzelf kan zijn

De stad waar iedereen vrij en zichzelf kan zijn

We staan voor een open en vrije samenleving waar iedereen zichzelf kan zijn en waar we met respect voor elkaar samenleven. Met vrijheid komt ook verantwoordelijkheid. Vrijheid van de een houdt immers op waar het de vrijheid van een ander inperkt. Dit is een zorgvuldig evenwicht. Deze overtuiging wordt pas waarheid als we ernaar leven: als we gelijke kansen met en voor elkaar organiseren, elke dag weer. Daar waar we wonen, leven, naar school gaan en werken. Door grenzen te stellen en ons uit te spreken. In 's-Hertogenbosch is er geen plaats voor ongelijkheid en racisme. We zijn een inclusieve stad, waarin mensen met diverse achtergronden samenleven. Inwoners met verschillende etniciteit, seksuele geaardheid, zichtbare of onzichtbare handicap en levenswijze. We willen de kracht van alle inwoners gebruiken en ervoor zorgen dat iedereen daarin zichzelf kan zijn. Daar waar spanning ontstaat tussen verschillen zorgen we ervoor dat we met elkaar in gesprek blijven en dat we tegenstellingen overbruggen. Om jezelf te kunnen zijn onderschrijven wij het Regenboogakkoord en zetten wij ons de komende jaren in voor maximale acceptatie en emancipatie van de LHBTQI+-gemeenschap. Intimidatie, onderdrukking en uitsluiting passen niet in onze vrije samenleving.

's-Hertogenbosch is van én voor iedereen. Daarom zullen we wat D66 betreft altijd open blijven staan voor mensen die onderdak zoeken en een nieuw bestaan willen opbouwen. We vinden het belangrijk dat mensen snel hun plek vinden in de samenleving, meedoen en hun talenten inzetten. Dit betekent in de praktijk: taalles vanaf de eerste dag, zo snel mogelijk naar school en aan het werk en wonen in een woonwijk in plaats van een opvangcentrum.

Bij een vrije samenleving hoort een sterke democratie. Onze democratie heeft voortdurend onderhoud nodig. De afgelopen periode heeft D66 samen met andere progressieve partijen de nodige voorstellen gedaan om de lokale democratie te vernieuwen en vitaal te houden. Dit zullen we blijven doen. Ideeën en voorstellen zijn er genoeg. Denk bijvoorbeeld aan de Right to Challenge, waarbij inwoners de gemeente kunnen uitdagen om iets zelf te doen. Het accent voor de komende periode ligt vooral op het uitvoeren van deze plannen.

Je voelt je pas vrij als je jezelf ook veilig voelt. Je veilig voelen om jezelf te kunnen zijn en je leven in te richten zoals je dat zelf wilt. Wat D66 betreft ligt er bij veiligheid een balans tussen repressie en preventie. Met goede preventieve maatregelen wordt de gemeente veiliger, waardoor er minder repressie nodig is. Zo wil D66 dat er voldoende jongerenwerkers in de gemeente actief zijn en dat er goede begeleiding is voor zij die dat nodig hebben. Cameratoezicht mag worden toegepast, zij het van tijdelijke aard en niet zonder het belang van privacy te vergeten. Hierbij zal er altijd een toets gedaan moeten worden of cameratoezicht het juiste middel is. Ook het veilig gebruik en de opslag van data dient geborgd te blijven.

Ondermijning is een bedreiging voor onze democratie. Wat D66 betreft ondernemen veel burgemeesters dappere pogingen om dit te bestrijden en werpt dit zeker vruchten af. Dit is echter niet genoeg. Politieke aandacht en geld voor de bestrijding van ondermijning is nodig. D66 pleit dan ook voor een lokaal uitvoeringsprogramma Ondermijning.

Mensen worden soms verrast door ontwikkelingen in de gemeente. Wij willen dat mensen beter en tijdig geïnformeerd en betrokken worden bij nieuwe ontwikkelingen. De gemeente kan daarvoor digitale middelen, zoals het online Duurzaam Loket, beter benutten en de manier van overleg met de huidige overlegstructuren, zoals wijkraden en belangenorganisaties, vernieuwen.

Je bent pas echt vrij als je niet in een armoedesituatie zit. Mensen met schulden moeten snel en laagdrempelig geholpen worden. Focus ligt hierbij op maatwerkperspectief en ontwikkelkansen. We zetten in op het doorbreken van armoede die in verschillende generaties doorwerkt. Hierbij kijken we verder dan de kortetermijnoplossingen. Wanneer je in de bijstand zit, stimuleren we een actieve deelname aan de samenleving en gaan we er coulant mee om als je wat bijverdient door te werken. We zoeken actief naar nieuwe innovatieve oplossingen die we in 's-Hertogenbosch kunnen toepassen. Niemand hoort op straat te slapen. Er moet voldoende opvang zijn voor dak- en thuislozen en er moet een aanpak zijn voor de psychische en fysieke problemen van deze kwetsbare groep inwoners.

We vertrouwen op de eigen kracht van mensen. Wie dit (tijdelijk) niet lukt, kan laagdrempelige hulp op maat krijgen. Tijdig en preventief. Daar waar zorg nodig is, moeten wachttijden zo kort mogelijk zijn. We vinden het daarbij van belang dat de juiste zorg op de juiste plek geboden wordt om te voorkomen dat problemen verergeren en zwaardere zorg nodig is.

Onze inwoners verdienen de beste zorg die er mogelijk is, dichtbij en toegankelijk. Tegelijkertijd ligt er op financieel gebied een grote uitdaging binnen het sociaal domein. Dit geeft ook kansen om het anders te organiseren. Door te blijven investeren in preventie levert het kwalitatief meer op voor de inwoner en levert het uiteindelijk een kostenbesparing op.

Daarom willen we:

- de huidige inzet voor Regenboogstad continueren, ongeacht of de rijksoverheid opnieuw geld ter beschikking stelt;
- extra aandacht voor alle gezinsvormen bij de gemeentelijke loketten;
- de bestrijding van armoede en schulden de komende jaren combineren met het terugdringen van de energierekening, met als doel dat mensen extra financiële ruimte krijgen en dat tegelijkertijd de energiebesparingsdoelen gehaald worden;
- het uitproberen van nieuwe mogelijkheden van participatie en besluitvorming. Dit kan hand in hand gaan met de ambitie van 's-Hertogenbosch als toonaangevende Datastad;
- het aantal jeugdboa's structureel behouden en het aantal jongerenwerkers uitbreiden. Jongerenwerk biedt perspectief aan jongeren en is gericht op het ontwikkelen van talenten. Hun samenwerking met de straatcoaches en de wijkagent zijn zeer belangrijk als het gaat om preventie van (gezondheids-)problemen en veiligheid in de buurten;
- een openbaar register instellen waarin de gemeente haar algoritmische toepassingen in al haar beleid omschrijft en toelicht. Zo kunnen o.a. weeffouten (door onder andere data bias), zoals privacyschending en discriminatie of racisme, worden voorkomen. Daarnaast dient de gemeente openheid te geven met betrekking tot de vergaarde datapunten en de partijen die gebruik maken van deze data. Een dergelijke openheid bevordert de bewustwording van de inwoners, de informatievoorziening naar de inwoners en de controlefunctie van de gemeenteraad;
- een onafhankelijke Ethische Commissie instellen die als ethisch klankbord fungeert rondom het innovatief gebruik van data en nieuwe technologieën in onze stad.

De financiën op orde

De financiën op orde

D66 staat voor een solide financieel beleid. We schuiven uitgaven niet door naar toekomstige generaties en zorgen voor een gemeentebegroting die tegen een stootje kan. We blijven investeren in een gezonde, groene en leefbare stad. Ook als het financieel even tegenzit. De gemeente is er immers voor haar inwoners en niet om winst te maken.

Om dit te kunnen doen is het onontkoombaar dat de woonlasten meer in lijn worden gebracht met het landelijk gemiddelde.

Uitgangspunt hierbij blijft dat de lasten niet onnodig verzwaard worden en in lijn zijn met de ambities die we als stad hebben. We willen dat de gemeente hierbij ook op een bijdrage vanuit het rijk en de Europese Unie lobbyt.

Colofon

Het verkiezingsprogramma is vastgesteld door de Algemene Leden Vergadering (ALV) van D66 's-Hertogenbosch op zaterdag 18 december 2021.

Opgesteld door de Verkiezingsprogrammacommissie D66 's-Hertogenbosch:

- Vivian Muller
- Wiarda Panman
- Thijs van Rens
- Mike van der Geld (voorzitter)

Redactie:

- Niels van den Aker
- Marieke van Lieshout

Speciale dank aan iedereen die ons van input heeft voorzien tijdens het traject van het opstellen van het verkiezingsprogramma.

Contact met de afdeling?

Kijk op www.d66shertogenbosch.nl of stuur een email naar info@d66shertogenbosch.nl.